

О. В. Бондаренко

Елементи семантичного поля «метал»
у метафоричних номінаціях
зірок масової культури і спорту

Вторинні номінації в мові ЗМК – розповсюджене явище. Дедалі більше авторів, пишучи про якусь зірку масової культури або спорту, намагають-

ся дібрати для найменування цих осіб оригінальні стилістичні засоби, зокрема метафори. Часто вторинні номени являють собою перифрази. Деякі метафори належать до семантичного поля «метал», у якому ми виявили три мікрополя, утворені поняттями «золото», «срібло» та «залізо».

Золото з прагматичної точки зору має найвищу оцінку. Розгляньмо такий вторинний номен, як *золотий голос України*, котрий Н.О. Бойченко слушно називає субстантивною перифрастичною одиницею. У ЗМК на сьогодні постійно звучить словосполучення *золотий голос України* – мова йде про Таїсію Повалій. Аналогічна ситуація з *золотим голосом Росії* – Миколою Басковим. Із часом референт зміниться і цими перифрастичними одиницями будуть називати зовсім інших осіб. Сема «цінний» актуалізується в прикметнику «золотий». «*Золота рибка*» України – саме на таку метафоричну конструкцію заслужила в одній зі статей Яна Клочкова. Цей номен не пов'язаний із прецедентним текстом казки. Зберігається лише форма словосполучення, яке набуває абсолютно іншого змістового наповнення. Апеляція до дискурсу відбувається на основі метафори *рибка*, через сему «плавання». Введення прикметника *золотий* пов'язане із зазначеною вище його властивістю, а також зі знанням про здобуті спортсменкою золоті медалі. У семантиці прикметника «золотий» у вторинному номени *золотий український піарщик* сема «цінний» поступається компоненту «найкращий». Для розуміння номена необхідні дискурсивні знання про перемогу Руслани на конкурсі «Євробачення».

У мікрополі, яке пов'язане зі сріблом, простежуємо такі номени: *срібний голос України* – Олександр Пономарьов та *срібний голос Росії* – Сергій Пенкін. Мова йде не про другорядність цінності срібла порівняно із золотом і водночас другорядність цих осіб, а про тембр їх голосу, подібність звучання – метафоричне перенесення. У номени *князь Срібний* (Сергій Пенкін) маємо акцент не на коштовності, бо це пряме відсилання до прецедентного тексту.

Вторинні номени, які позначають зірок тих видів спорту, де провідною ознакою є сила, перебувають у мікрополі «залізо», що символізує міцність: *Залізний Майк* – Майк Тайсон, *Залізний Кулак* – Віталій Кличко. У першому випадку епітет *залізний* приєднується до власного імені особи, у другому – у номени використано синекдоху. Епітет *залізний* використовується й тоді, коли мова йде про людину, для найменування якої важливою є сема «сила»: *Залізний Арні* – Арнольд Шварценеггер (епітет приєднується до фамільярного варіанта зменшеного імені).

Таким чином, мікрополе «золото» використовується в номінуванні зірок естради, деколи – спорту. Мікрополе «срібло» характерне лише для естради, бо в спорті срібло співвідноситься не з найкращим результатом. Лексеми мікрополя «залізо» асоціюються зі спортом, актуалізуючи поняття «сила».